

Sandra Werix

dienstbetoonaconsulent
sandra.werix@boerenbond.be

Hoe gaat het met je?

We hebben vandaag bij Boerenbond meer dan ooit oog voor de sociale en mentale noden van onze leden. Want ook dat aspect is deel van onze job van belangenbehartiging. We hebben een uitgebreid vormingsaanbod dat aandacht heeft voor het versterken van de kennis en de vaardigheden van onze ondernemers en andere thema's die de weerbaarheid van land- en tuinbouwers verhogen.

Ook vanuit onze dienstverlening bieden we ondersteuning aan. Neem zeker eens een kijkje op www.boerenbond.be/advies. Laat ons ook weten hoe het met je gaat. Want praten over problemen die je ervaart als bedrijfsleider is ook een onderdeel van goed ondernemerschap, maar het vraagt wat moed. Heb je nood aan een goed gesprek of wil je eens van gedachten wisselen over de uitdagingen op je bedrijf, neem dan zeker contact op met ons via de Boerenbond-advieslijn 016 28 61 61.

Praten over problemen die je ervaart, is een onderdeel van goed ondernemerschap.

ons via het nummer van de Boerenbond-advieslijn 016 28 61 61.

We zijn er voor elkaar

Mogelijk worden we zelf niet direct geconfronteerd met crisissituaties, maar merken we wel dat personen in onze vriendenkring of collega's in de

sector te maken hebben met problemen en moeilijke situaties. Laten we hier niet blind voor zijn en hen op z'n minst een luisterend oor bieden. Waar mogelijk kunnen we doorverwijzen naar bestaande dienstverlening die een gepaste en haalbare oplossing kan aanreiken. ■

Wat doet Europa?

Ook de Europese instanties zijn zich bewust van de zware druk die land- en tuinbouwers vandaag voelen. Een goed voorbeeld van een van de projecten die Europa daarom ontwikkelde is Farmwell. Dit thematisch netwerk van Horizon 2020 wil de gemeenschappelijke sociale uitdagingen leren kennen en aanpakken om zo het welzijn van Europese landbouwers te verbeteren. De belangrijkste sociale uitdagingen die in dit project werden benoemd zijn depressie, isolement, fysieke risico's, stress door negatieve maatschappelijke percepties, uitdagingen rond bedrijfsopvolging en genderkwesties. Wat Farmwell interessant maakt, is dat men de oplossing voor problemen rond mentaal welzijn wil zoeken in innovatie, net zoals we dat doen bij landbouwtechnische vraagstukken. Het project werd opgestart in februari van dit jaar en eind oktober vond er nog een onlinenetwerkevent plaats waarin verschillende belanghebbenden elkaar leerden kennen en actuele uitdagingen en mogelijke oplossingen werden besproken. Ook Boerenbond is betrokken in dit project en draagt bij aan het aanbrengen van relevante thema's en het zoeken van innovatieve oplossingen.

Recent werd binnen het Farmwell-project een animatie-kortfilm gelanceerd waarin de uitdagingen op een modern landbouwbedrijf in beeld worden gebracht. Zeker de moeite om te bekijken! www.youtube.com/watch?v=2XL9uvmEgMw of typ 'Farmwell' in bij de zoekfunctie op YouTube.

Wat doet Vlaanderen?

In Vlaanderen zijn er weinig cijfers beschikbaar over stress en welbevinden van de Vlaamse land- en tuinbouw(st)ers. Het ILVO heeft vorig jaar de problematiek van stress, welbevinden en veerkracht bij Vlaamse landbouwers wel verder wetenschappelijk onderbouwd via een enquête, focusgroepen en interviews. In totaal werden 375 land- en tuinbouw(st)ers betrokken bij het onderzoek. Uit dit onderzoek volgde in november 2020 een digitaal rondetafelgesprek onder leiding van minister Crevits waarin experts en diverse organisaties uit de sector een aanzet hebben gegeven voor een breed gedragen actieplan. Speerpunten van het actieplan zijn onder meer de vermindering van mogelijke stressfactoren op het landbouwbedrijf, landbouwers gemakkelijker de weg naar professionele hulp doen vinden en hen meer bewustmaken van hun individuele competenties en vaardigheden. Er wordt niet enkel gefocust op landbouwers die nu al 'zorgen' hebben, maar op alle landbouwers en hun gezinsleden.

“De trots van onze boeren is een sterkte, maar ook de drempel om hulp te zoeken”

Els Verté is sinds september 2020 directeur van vzw Boeren op een Kruispunt (BOEK). Ze loodste de organisatie mee door de coronatijd en merkt duidelijk dat mentaal welzijn in land- en tuinbouw vandaag sterk onder druk staat. “Hulp vragen blijft voor sommige land- en tuinbouwers nog steeds moeilijk.”

Nele Kempeneers

Bij wat voor zorgen of vragen kunnen land- en tuinbouwers bij Boeren op een Kruispunt terecht?

“Land- en tuinbouwers kunnen bij ons terecht voor een breed gamma qua vragen en zorgen, gaande van bedrijfseconomische of bedrijfstechnische vragen over controles, oormerken, pacht, dierenwelzijn ... als psychosociale vragen. Dat kan gaan over communicatiemoei-

lijkheden tussen ouders en kind naar aanleiding van de overname van het bedrijf, relatiemoeilijkheden, depressie, angsten ... Eigenlijk kunnen zij met elke vraag bij ons terecht. Ofwel antwoorden we hen zelf, begeleiden we hen zelf, begeleiden we in samenspraak met externe partners, of wijzen we hen de weg naar de juiste instantie voor hun vraag. Hierbij moet het niet alleen

gaan over problematische situaties, ook met preventieve vragen kunnen ze bij ons terecht.”

Merken jullie dat er nog een taboe zit op het contacteren van BOEK?

“Hulp vragen blijft voor sommige land- en tuinbouwers nog steeds moeilijk. De fierheid en de trots van onze boeren is een sterkte, maar tegelijk ook een drempel om hulp te zoeken. Nochtans is hulp zoeken geen teken van zwakte, maar van moed, je zoekt immers naar een oplossing voor je vraag of probleem. Bij sommigen leeft ook nog steeds de perceptie dat onze organisatie er alleen is voor de ‘stoppers’, maar dat is dus helemaal niet zo. De adviseurs gaan bovendien ook altijd eerst kijken naar wat wel nog mogelijk is.”

Heeft de coronacrisis een impact gehad op het aantal aanmeldingen en jullie manier van werken?

“We hebben geprobeerd om zoveel mogelijk op pad te blijven gaan. Onze dienstverlening is immers niet van die aard dat dit zomaar van thuis uit kan. Maar soms was dit uiteraard niet mogelijk. Dan werd dit opgelost door telefonische contacten of contacten via Teams. Wat de aanmeldingen betreft, kan worden verwezen naar hetgeen reeds werd gezegd: onze boeren ▶

Els Verté:

“We zijn er niet enkel voor stoppers, we kijken altijd eerst naar wat er nog mogelijk is.”

proberen bij problemen of crisissen het zelf op te lossen. De hulpvraag wordt vaak te laat gesteld. Dit bleek ook uit een publicatie in 2020 van het ILVO. Met andere woorden, een crisis zoals corona heeft een uitgesteld effect op het aantal nieuwe aanmeldingen. Dit zagen we eigenlijk pas vanaf medio november 2020. Maar ook dan dient dit genuanceerd te worden. Corona was niet de enige oorzaak. De ernstige stijging van de hulpvragen uit de varkenssector was uiteraard deels een gevolg van de coronamaatregelen (beperkte afzet door sluiting van de horeca, vermindering slachten door beperkte capaciteit in de slachthuizen), maar het was veel meer. Ook de Afrikaanse varkenspest met de nodige exportproblematieken, daling van de prijzen en dergelijke waren hiervan de oorzaak.”

Merken jullie een grote toename van vragen uit sectoren in crisis, zoals de varkenshouderij vandaag?

“Er is inderdaad een grotere toename van aanmeldingen door varkenshouders. In deze sector is het niet 5 voor 12 maar na 12 uur. We ontvingen al de helft meer aanvragen uit deze sector dan in heel 2020. Aan elke varkenshouder die zich bij ons aanmeldt zullen we een eerlijk en onafhankelijk advies geven op bedrijfsvlak. Het is evenwel nog steeds aan de varkenshouder om te beslissen wat ze met het advies doen. Desgevallend bieden we steun op psychologisch vlak, zowel bij het geven van handvaten om de situatie te kunnen dragen, maar bijvoorbeeld ook als men beslist om te stoppen, teneinde dit te kunnen verwerken.”

Hebben problemen met mentaal welzijn steeds een oorsprong in economische moeilijkheden of zijn er oorzaken die we misschien snel over het hoofd zien?

“Problemen met betrekking tot het

mentaal welzijn zijn uiteraard soms gebaseerd op de problemen die onze land- en tuinbouwers ondervinden op economisch vlak. Hoge kosten, lage prijzen, financiële moeilijkheden, het zijn factoren die zwaar doorwegen op het gemoed.

Maar ook het feit dat landbouw vaak in de hoek wordt gezet als oorzaak van zoveel problemen, de onzekerheden naar de toekomst en dergelijke, dat weegt evenzeer zwaar.

En net als in de rest van de maatschappij kunnen ook land- en tuinbouwers depressies krijgen, relatie-moeilijkheden of dergelijke.”

Is de druk op mentaal welzijn in land- en tuinbouw groter dan in andere sectoren?

“Dit lijkt me inderdaad het geval. In de landbouw moeten zoveel ballen in de lucht worden gehouden. Het feit dat bedrijf en gezin quasi een eenheid zijn, maakt het ook groter. Het is ook daarom dat we bij onze begeleidingen bewust zeer breed gaan. Problemen op bijvoorbeeld relationeel vlak kunnen ontstaan door bijvoorbeeld financiële problemen in het bedrijf. Beide luiken moeten dan worden aangepakt om tot een goed resultaat te komen.”

Hoe ga je er als gezin mee om als je ouder/partner kampt met zware mentale druk?

“Dat is natuurlijk niet gemakkelijk. Vaak wil je de andere ontzien, hem of haar met rust laten, ook soms voor de lieve vrede. Maar praten is evenwel zeer belangrijk. Je mag het ook niet opgeven als het niet de eerste keer lukt. Zelf je bezorgdheden meedelen kan een begin zijn. Begripvol zijn is ook belangrijk. Dit is niet hetzelfde als akkoord gaan met hetgeen de partner zegt. Als de mentale druk te groot wordt en het duidelijk is dat er professionele hulp moet worden ingeschakeld, probeer ook dit bespreekbaar te maken.” ■

Boeren op een Kruispunt

De medewerkers van Boeren op een Kruispunt bieden mentale en praktische ondersteuning op maat van elk bedrijf dat om welke reden dan ook in een moeilijke situatie is terechtgekomen. Boeren op een Kruispunt heeft tot doel om alle Vlaamse landbouwers te begeleiden bij financiële, economische, psychologische, technische of sociale problemen. De medewerkers gaan voor een integrale begeleiding van hun adviesvragers, zonder te zoeken naar oorzaken en schuldigen. Meer informatie, net als handige tips en tools vind je op www.boerenoepenkruispunt.be. Je kan hen eenvoudig telefonisch bereiken op het gratis nummer 0800 99 138.

Getuigenissen

Op www.boerenoepenkruispunt.be/getuigenissen vind je heel wat eerlijke verhalen van landbouwers die hulp zochten en ook vonden. Het zijn getuigenissen over uiteenlopende thema's die je ongetwijfeld bekend in de oren zullen klinken. We delen enkele fragmenten.

“Te jong om over te laten”

En toen kwam de donderslag: ‘Laat me het bedrijf overnemen’. En ik dan? En wat gaat ons moeder dan doen? Maandenlang heb ik getwijfeld: zou ik dan toch moeten investeren om op het bedrijf te mogen blijven? Moet ik mijn zoon nog 5 tot 10 jaar laten wachten? Dan loop ik misschien het risico dat hij niet eens meer wil overnemen.

“Nu weet ik het zeker: ik blijf boer”

“De melkcrisis waren bij ons dan ook heel hard voelbaar. Uitstellen van onderhoud, besparen op de kosten en enkele tegenslagen brachten ons in een moeilijke situatie. Op een landbouwbedrijf gaat er nu en dan iets fout, maar als je geen geld hebt om tegenslagen op te vangen, dan wordt dit op de duur voelbaar tot in je gezin.”

© TWAN WIJERMANS

Bezinning

Vruchten van het land

Niet alleen de dienstbetoon- en regioconsulenten van Boerenbond zijn beschikbaar, ook onze pastorale ploeg van algemeen proost Jos Daems staat altijd klaar voor een gesprek. Want even bezinnen kan soms voor wat zuurstof zorgen. We delen deze tekst van diaken Ad Van De Lisdonk van Poppel uit *Kerk & Leven* graag met jou.

Valt het je ook op dat Jezus in zijn parabels vaak verwijst naar de landbouw? Hij vertelt onder meer over de arbeiders in de wijngaard, over de goede herder, over het mosterdzaadje, over de zaaier op het veld, over de verloren (boeren)zoon. Telkens schetst Jezus de landbouw als iets om te koesteren, een bron van inkomen, een belangrijk element van de samenleving. Dat is vanzelfsprekend, omdat Hij leefde in een landbouwsamenleving, lang voor de industriële revolutie. Landbouw was voedsel, voedsel was leven.

En vandaag? In principe is dat nog steeds zo. Geen menselijk leven zonder landbouw. De tijd van de jager-verzamelaar, die zijn voedsel niet teelde maar in de natuur ging zoeken, ligt tienduizend jaar achter ons. Het is onmogelijk en ondenkbaar om 7,9 miljard monden te voeden zonder op georganiseerde wijze voedsel te produceren. Toch is de plaats van landbouw in onze samenleving grondig veran-

derd. Veel mensen kennen niet veel meer van landbouw. Hoe vaak komen we nog op een boerderij? Wie weet nog hoe een stal eruitziet? Wie ziet nog het verschil tussen tarwe en rogge? Wie kent nog de herkomst van de aardappelen of melk die we consumeren? De band tussen producent en consument is vervaagd. De voorbije veertig jaar verdween ongeveer 70% van de landbouwbedrijven in ons land. Daarbij ging meer dan 60% van de werkgelegenheid in de sector verloren. Tegelijk zagen we een stevige stijging van de omvang van de resterende landbouwbedrijven en serres. Er zijn dus veel minder boeren, maar per boer of serrist wordt er fors meer geproduceerd. En dat stuit dan weer op verzet. Ons romantisch beeld van pittoreske boerderijtjes botst met de realiteit van megastallen en massaproductie. Tegelijk zijn we zwaarder gaan tillen aan de milieukost, met strenge wetgeving tot gevolg, onder meer over mest- en stikstofproductie. De boer moet groeien om nog rendabel te zijn, maar we willen niet dat landbouw op ons leefmilieu weegt. Een lastige combinatie.

Jonge landbouwers houden van hun werk, maar worstelen met strengere regels en vinden het moeilijk om nog vergunningen te krijgen. “Neem de obstakels weg, en gegarandeerd neemt het aantal jonge boeren opnieuw toe”, zegt Groene Kringvoorzitter Bram Van Hecke. Bevolking en beleid dwepen steeds vaker met een alternatieve landbouw. Die van de kleinschalige, liefst biologische boer, die zijn of haar producten verkoopt via de korte keten. Dat klinkt goed en toegegeven, ook ik koop mijn voedsel vooral in dergelijke circuits. De kwaliteit is hoog, de prijs is gunstig, het geeft een goed gevoel. Toch is het niet mogelijk de hele mensheid te voeden via kleinschalige landbouw. Als we bos en andere natuur meer ruimte willen geven, moeten we het maximum halen uit de resterende landbouwgrond.

Gevoelsmatig revolteren we tegen genetische modificatie, maar eigenlijk verbetert de mens al duizenden jaren dieren en planten. Er is zonder twijfel ruimte voor bioboeren en korte ketens, maar de harde waarheid is dat we tegelijk niet zonder wereldwijde intensieve landbouw kunnen. En dan is er nog de strategische vraag, die bijna nooit wordt gesteld: in welke mate willen we afhankelijk zijn van andere landen? We kunnen de landbouw in Vlaanderen blijven terugdringen, maar is dat verstandig? De schaarste die momenteel heerst op de markt van bouwmaterialen en huishoudelijke toestellen leert ons hoe riskant afhankelijkheid is. Willen we ooit perioden meemaken waarin de import van voedsel hapert en de winkelrekken leeg zijn? Moeten we er niet over waken dat we een kritisch minimum van onze voeding zelf blijven telen, in eigen land of minstens in de Europese Unie? Dat debat verdient meer aandacht dan het vandaag krijgt. ■